

KATAMNESTIČKA EVALUACIJA EFIKASNOSTI POSTUPAKA VODITELJA ODGOJNE MJERE POJAČANA BRIGA I NADZOR PREMA MALOLJETNIKU¹

dr Slobodan Uzelac

Originalni znanstveni članak

Odsjek za socijalnu pedagogiju
Fakulteta za defektologiju, Zagreb

mr Vesna Đurek
Osnovna škola "Nad lipom", Zagreb

UDK: 376.5
Zaprimljeno: 30. 09. 1992.

Sažetak

Autori analiziraju povezanost postupaka koje su, po vlastitom iskazu, koristili voditelji odgojne mjere pojačana briga i nadzor u jednogodišnjem radu s maloljetnikom, s efikasnošću odgojne mjere procijenjene od strane službe socijalne zaštite i od samoga probanda.

Analiza se vrši na informacijama dobivenim od 158 nekadašnjih maloljetnika, njihovih voditelja i stručnih službi centara za socijalni rad nadležnih za područja na kojima su boravili maloljetnici za vrijeme izvršenja mjere te centara nadležnih za područja na kojima su boravili u vrijeme katamnestičkog istraživanja.

Faktorska analiza 50 varijabli, koje opisuju pedagoške postupke u dva vremenska segmenta, reducirala ih je na 12 značajnih faktora. Kvizikanonička korelaciona analiza ovih faktora s jednom varijablama za procjenu efikasnosti mjere od strane centara za socijalni rad, a drugi put varijablama za procjenu efikasnosti od strane samih probanada, izolirala je po tri para kvazikanoničkih dimenzija.

Interpretirajući dobivene rezultate, autori ističu značaj pedagoških postupaka pozitivnog vrednovanja i postupaka kojima se učvršćuje pozitivno ponašanje za efikasnost mjere. Drže kako je poželjno što cjelovitije realizirati poznati pedagoški princip orijentacije na pozitivno u ličnosti i ponašanju maloljetnika.

KLJUČNE RIJEČI: pedagoški postupci, pozitivno vrednovanje, princip orijentacije na pozitivno

1. UVOD

Postupci voditelja odgojne mjere pojačana briga i nadzor su zajednički naziv za različite metode i sredstva koja voditelj koristi u neposrednom kontaktu s povjerenim mu maloljetnikom. Njima se najneposrednije realizira, kako krivično zakonodavstvo nalaže, utjecaj na ličnost i vladanje, poticanje na rad i učenje, briga o njegovu liječenju, nadzoru ispunjavanja njegovih obveza i dužnosti te odvratanja maloljetnika od sredine koja na njega štetno utječe, što su sve posebni zadaci koji ponajprije pripadaju upravo voditelju odgojne mjere. Imajući na umu specifične socijalnopedagoške uvjete u kojima se izvršava odgojna mjera, te s njime u vezi i specifična pozicija voditelja odgojne mjere (koji, uzgred budi rečeno ne bi smio biti i jedini njezin izvršitelj), postavlja se pitanje upravo efikasnosti voditeljevih pos-

tupaka. Nije dakako, moguće ni očekivati decidirane odgovore, u smislu apsolutnog preferiranja pojedinih kategorija postupaka prema drugima, ali ipak držimo kako upravo specifične okolnosti u kojima se mjera izvršava objektivno jesu osnova za relativno veći stupanj efikasnosti pojedinih postupaka ili njihovih grupa prema drugima. Inače ne osobito brojni stručni i znanstveno-istraživački radovi o ovoj tematici, upućuju na zaključak kako se u našim sociokulturnim uvjetima koristi približno dvadesetpet postupaka voditelja prema maloljetniku koji su međusobno dovoljno različiti da se mogu nazvati posebnim pedagoškim postupcima. U svojim ranijim stručnim tekstovima na ovu temu S. Uzelac pobrojava ove postupke pa navodi: objašnjenje, primjer, kritiku, etički razgovor, stvaranje ideala, uspoređivanje, persuaziju, zahtjev, dogovor, vježbanje, kontrolu, poticaj, obećanje, savjet, ocjenjivanje,

¹ Ovaj je rad dio znanstveno-istraživačkog projekta "Evaluacija modela tretmana mladih s poremećajima u ponašanju, tematska jedinica Maloljetni delinkventi u probaciji".

pohvalu, nagradu, skretanje, nadzor, upozorenje, opomeni, ukor, prijetnju, ograničavanje i zabranu (S. Uzelac, 1988). U osnovi ova lepeza pedagoških postupaka biva uzeta u propitivanje u okviru znanstveno-istraživačkog projekta "Socijalnopedagoški model izvršenja odgojne mjere pojačana briga i nadzor". Preliminarni rezultati ovoga projekta dijelom su elaborirani u dvama radovima A. Žižak (1990) i jednom radu N. Koller-Trbović (1990), obiju članica istraživačke ekipe. V. Đurek, također članica istraživačke ekipe, istražuje učestalost korištenja metoda i sredstava odgojnog rada u relacijama s karakteristikama odnosa voditelja odgojne mjere i maloljetnika. Nešto ranije s preliminarnim rezultatima o utjecaju korištenja pedagoških postupaka na efikasnost odgojne mjere oglasili su se V. Polđugač i A. Žižak (1987). Ovaj rad je napose značajan za temu našega rada te ćemo ukratko podsjetiti na temeljni rezultat. Uspoređujući rezultate u eksperimentalnoj grupi, grupi maloljetnika za koje je program socijalnopedagoškog rada na izvršenju odgojne mjere na prijedlog centra za socijalni rad usvojio sud koji je mjeru izrekao, s rezultatima u kontrolnoj grupi, grupi u kojoj je mjera prema maloljetnicima izvršavana na uobičajen način, tj. bez uloge suda u usvajanju programa na izvršenju mjere, autori nalaze kako neuspješnost mjere "potpomaže učestalija primjena strukturirajućih, sputavajućih postupaka i objašenja" u eksperimentalnoj te "učestalija primjena također sputavajućih i strukturirajućih postupaka" u kontrolnoj grupi. Ova i slična istraživanja u znatnoj su mjeri naslonjena na istraživanja vršena u tzv. općoj populaciji djece i maloljetnika i na njihove rezultate. Podsjetimo samo na već poodavne radove, u našoj praksi relativno dobro poznate, G. Šiliha (1956), E. V. Meljnikove (1966), V. Trohe (1969) i slične.

2. CILJ I ZADACI

Cilj je ovoga rada iznalaženje relacija između učestalosti pedagoških postupaka voditelja odgojne mjere pojačana briga i nadzor u neposrednom kontaktu s maloljetnikom i efikasnosti odgojne mjere, procijenjene katamnestičkim istraživanjem.

Realizacija ovako koncipiranoga cilja pretpostavlja potrebu obuhvata brojnih raznovrsnih pedagoških postupaka voditelja za koje se osnovano procjenjuje da se kao specifični pedagoški postupci koriste u socijalnopedagoškom radu voditelja odgojne mjere. Pretpostavlja i potrebu katamnestičkog istraživanja kako na temelju raspoloživih relativno objektivnijih procjena temeljenih na rezultatima rada stručnih timova tako i manje objektivnih procjena, svojstvenih inače odgajniku kao temeljnom nosiocu odgojnog procesa, ali

zato procjena koje uvelike obilježavaju tok odgojnog procesa i njegov ishod.

3. HIPOTEZA

Opći karakter odgojne mjere nalaže hipotezu prema kojoj će efikasna odgojna mjera biti povezana s učestalošću primjenom permisivnih pedagoških postupaka. Time, dakako, nismo pokrenuli ništa osobito originalno. No, postavlja se pitanje mjere. Držimo, naime, da je najveća efikasnost odgojne mjere povezana s kombiniranim korištenjem permisivnih i represivnih postupaka pri čemu je uspješnost odgojne mjere veća utoliko ukoliko više dominira korištenje permisivnih postupaka nad represivnim.

Hipotetska konstrukcija, kako je izložena, nema uzročno-posljedični karakter. Kako je, naime, pretpostavljeno da učestalije korištenje permisivnih postupaka doprinosi većoj efikasnosti mjere tako je i pretpostavljeno da veća efikasnost mjere doprinosi učestalijoj primjeni permisivnih postupaka. No, za problem s kojim se bavimo i kako se njime bavimo ova manjkavost hipoteze nije nepremostiva prepreka. U praktičnom socijalnopedagoškom radu zalažemo se istovremeno za veći stupanj uspješnosti i za više permisivnih postupaka, neovisno o tome kakav je njihov međusobni odnos. Protivno tome nepoželjni su nam represivni postupci i, dakako, manja uspješnost mjere.

4. METODE

Istraživanje je provedeno na uzorku od 158 ispitanika, nekadašnjih probanada o kojima su svoje iskaze davali njihovi voditelji odgojne mjere. Voditelji su, naime, u dva navrata, nakon 30 dana i nakon 360 dana rada na izvršenju mjere, procjenjivali koje su sve i kako često od predloženih pedagoških metoda i sredstava koristili u neposrednom kontaktu s maloljetnikom. Svaki je pedagoški postupak u naznačenom razdoblju procjenjivan na skali od četiri kategorije korištenja: nikada, rijetko, često i svaki put. Obuhvaćena je samo prva godina rada na izvršenju mjere, makar je bilo moguće da mjera traje i do tri godine. Analiza samo prve godine rada provedena je iz razloga što se nakon toga razdoblja uzorak ispitanika rapidno smanjivao te nije dopuštao ozbiljnije statističke i kibernetičke operacije. S druge strane, poznato je, uspješnost mjere po njezinom trogodišnjem isteku u pravilu je sasvim slična uspješnosti koju opažamo već u prvim mjesecima, a pogotovo uspješnosti koju nalazimo na kraju jednogodišnjeg razdoblja. Katamnestičko je istraživanje vršeno uz pomoć u tu svrhu posebno konstruiranih upitnika. Prvi je služio eruiranju informacija iz dokumentacije stručnih službi centara za socijalni rad u mjestima stalnog boravka ispitanika, a drugoga je neposredno popunjavao sam ispitanik.

Informacije dobivene upitnicima obrađivane su putem dviju temeljnih metoda. Prvo je hijerarhijskom faktorskom analizom, u prostoru kojega zatvara 50 varijabli pedagoških postupaka voditelja odgojne mjere, izolirano dvanaest orthoblique faktora. Potom su ovi faktori, sada tretirani kao varijable, putem kvazikanoničke korelacione analize, stavljeni u odnos prema dvama setovima varijabli efikasnosti (prvi set: varijable efikasnosti namijenjene centrima za socijalni rad; drugi set: varijable efikasnosti namijenjene samim ispitanicima - nekadašnjim probandima).

5. REZULTATI I DISKUSIJA

5.1. Faktorizacija pedagoških postupaka

Pedeset varijabli koje opisuju pedagoške postupke voditelja odgojne mjere prema maloljetniku spomenutom faktorskom analizom svedeno je na 12 faktora koji objašnjavaju 66,4% zajedničkog varijabiliteta (Tablica 1):

Tablica 1
Karakteristični korijeni faktora II reda

	LAMBDA	POSTOTAK VALJANE VARIJANCE	KUMULATIVNO
1	14.30416	.28608	.28608
2	2.70384	.05408	.34016
3	2.54429	.05089	.39105
4	2.42459	.04849	.43954
5	1.82435	.03649	.47602
6	1.78488	.03570	.51172
7	1.59842	.03197	.54269
8	1.50778	.03016	.57385
9	1.24727	.02495	.59789
10	1.14730	.02295	.62174
11	1.07605	.02152	.64326
12	1.03434	.02069	.66395

POSljednji značajni faktor

U Tablici 2 su prezentirane vrijednosti matrice sklopa, a u Tablici 3 vrijednosti matrice struktura uvidom u koje je moguće sagledati sadržaj svakog od dvanaest faktora:

Tablica 2

Vrijednosti matrice sklopa

	ORB 1	ORB 2	ORB 3	ORB 4	ORB 5	ORB 6	ORB 7	ORB 8	ORB 9	ORB 10	ORB 11	ORB 12
ORJAPM	.04	.86	.07	-.00	-.05	.03	-.02	.04	-.02	-.02	.16	.07
KRITPM	.69	-.04	.05	.08	.02	-.13	-.07	.26	-.22	-.04	.00	.02
USPOPM	-.19	-.40	.11	.16	.11	.08	.23	.20	.08	-.12	-.07	.35
OCJEPM	.37	-.17	.05	.11	.03	-.12	.04	.07	-.17	-.02	.03	.45
ORJAPG	-.23	.49	-.11	.17	.32	-.30	.58	.11	.02	-.06	-.22	-.05
KRITPG	.62	.13	-.27	.21	.27	.02	-.05	-.00	-.05	.18	-.06	-.37
USPOPG	.05	-.10	.08	-.01	.29	.01	.13	.23	.05	-.10	.29	-.09
OCJEPG	.01	.10	.04	-.01	.21	.18	-.12	-.46	.36	.13	.18	.25
ZAHTPM	.17	.06	.11	.16	.67	.08	-.12	.21	-.17	-.26	-.04	-.16
VJEZPM	.01	.08	-.06	-.02	-.06	-.16	-.00	-.06	.15	.12	-.14	.95
KONTPM	-.08	-.02	-.18	-.12	.80	-.02	-.06	.10	-.11	.02	.05	.18
NADZPM	-.15	-.02	.13	-.13	.57	.01	-.10	.27	-.07	.17	-.17	.30
SKREPM	.03	-.08	-.01	.03	-.17	.29	-.07	.17	-.04	-.02	-.05	.68
ZAHTPG	.25	-.03	-.04	.05	.89	-.05	.09	-.23	.11	-.21	-.06	-.35
VJEZPG	-.04	.21	-.12	-.00	.04	.17	-.07	-.03	-.01	.03	-.01	.81
KONTPG	-.04	-.01	-.15	-.16	.77	.20	-.13	-.08	.08	.09	-.03	.01
NADZPG	-.03	.00	-.05	-.17	.66	.25	-.13	-.04	.08	.19	-.05	.12
SKREPG	.12	.08	-.06	-.03	-.08	.43	-.00	.20	.07	-.22	-.06	.35
UPOZPM	.48	.03	.09	-.43	.32	-.13	.14	-.03	-.07	.15	.23	-.00
OPOMPM	.48	.03	.07	-.19	.10	-.09	.06	.19	-.13	.01	-.08	.32
UKORPM	.52	.12	-.03	-.01	-.07	-.28	-.18	-.02	.04	.01	.14	.52
PRIJPM	-.01	.00	-.09	.03	.24	-.37	-.12	.29	.25	.11	.31	.10
ORRAPM	.02	.03	-.05	-.02	-.06	-.03	-.03	.80	.12	.01	.08	.00
ZABRPM	-.02	.11	-.01	.15	.07	-.13	-.19	.74	.12	.08	.03	-.05
UPOZPG	.60	.12	.04	.10	.05	.27	-.07	-.09	.01	.21	-.31	-.07
OPOMPG	.52	-.02	.06	.08	.11	.25	.10	.02	.28	.02	-.17	-.35

Nastavak Tablice 2

	ORQ 1	ORQ 2	ORQ 3	ORQ 4	ORQ 5	ORQ 6	ORQ 7	ORQ 8	ORQ 9	ORQ 10	ORQ 11	ORQ 12
UKORPG	.55	-.08	.08	.07	.15	-.33	.02	-.11	.39	-.06	.09	-.11
PRIJPG	-.01	-.08	.04	-.03	.10	-.13	-.02	-.05	.83	.01	-.09	.08
DEKAPG	.13	-.03	-.07	-.03	-.08	.23	.07	.40	.50	-.06	.10	-.15
ZABRPG	-.09	.05	.06	.00	-.14	.08	.12	.20	.77	-.06	.03	.08
PRIMPM	-.30	.03	.27	-.05	.62	-.10	.28	-.01	-.04	-.01	-.10	.28
ETICPM	.30	-.05	-.03	-.05	-.22	.08	.75	-.05	-.13	.06	.04	-.01
STVAPM	.04	-.09	-.04	-.09	-.03	.16	.24	.22	-.08	.01	.04	.51
DOGOPM	.21	.08	.84	-.18	-.11	-.13	-.04	.03	-.03	-.01	.09	-.05
SAVJPM	-.03	-.05	.07	-.02	.01	-.19	.11	.13	-.12	.72	.02	.21
PRIMPG	-.08	.29	.33	.15	.20	.33	.09	-.01	-.09	-.21	.22	.25
ETICPG	-.07	-.01	-.06	-.00	.00	-.02	.92	-.09	.13	.12	.06	-.07
STVAPG	-.20	.05	-.09	-.08	.04	.48	.21	.05	.03	-.04	.13	.37
DOGOPG	-.19	-.03	.82	.15	.04	.11	-.07	-.07	.10	.11	-.03	-.05
SAVJPG	.05	-.00	.04	.11	-.06	.22	.08	-.06	.06	.75	-.01	-.12
POTIPM	-.10	-.13	.12	.15	.28	.48	.09	.23	-.09	.05	.15	-.19
ORCEPM	.09	-.17	.09	.62	.28	-.21	.10	.05	-.17	.03	.04	.07
POHVPM	-.07	-.13	.00	.01	.19	-.02	.17	.20	-.21	-.10	.32	.27
NAGRPM	-.06	-.03	-.02	.27	.09	-.11	-.16	-.35	.09	.01	.04	.88
PERSPM	.41	-.10	.01	-.03	-.23	.13	.02	.14	-.04	-.04	-.06	.52
POTIPG	.09	-.05	-.06	.08	.11	.76	-.15	-.21	-.01	.09	.25	-.16
ORCEPG	.05	.09	-.06	.82	-.16	.11	-.01	.02	.03	.08	.04	.04
POHVPG	-.02	.17	.05	.02	-.10	.13	.01	.03	-.06	.02	.87	-.08
NAGRPG	.04	-.08	-.01	.16	.30	-.26	.10	-.42	.10	-.15	.39	.39
PERSPG	.68	-.02	.05	-.09	-.23	.26	.20	-.18	.03	-.23	.01	.19

Tablica 3

Vrijednosti matrice struktura

	ORQ 1	ORQ 2	ORQ 3	ORQ 4	ORQ 5	ORQ 6	ORQ 7	ORQ 8	ORQ 9	ORQ 10	ORQ 11	ORQ 12
ORJAPM	.15	.82	.09	.06	.15	.10	.09	.07	.11	-.01	.09	.04
KRITPM	.68	-.05	.19	.23	.44	.18	.17	.48	.18	.14	.20	.44
LISOPM	.33	-.43	.17	.18	.42	.34	.44	.47	.27	.01	.25	.63
OCJEPM	.61	-.23	.23	.23	.47	.25	.33	.43	.20	.14	.31	.68
ORJAPG	.02	.56	-.13	.08	.21	-.05	.46	.19	.10	-.05	-.20	.06
KRITPG	.56	.22	-.12	.31	.43	.24	.05	.22	.26	.26	.04	.10
LISOPG	.47	-.10	.18	.14	.58	.43	.36	.50	.31	.06	.47	.48
OCJEPG	.38	.10	.16	.15	.42	.40	.10	-.02	.46	.19	.32	.38
ZAHTPM	.48	.13	.17	.27	.70	.34	.10	.44	.20	-.08	.18	.33
VJEZPM	.51	-.02	.07	.04	.43	.23	.35	.41	.43	.17	.13	.82
KONTPM	.45	-.01	-.04	-.01	.80	.40	.24	.51	.26	.11	.24	.55
NADZPM	.46	-.03	.23	-.06	.73	.40	.27	.59	.24	.30	.09	.60
SKREPM	.49	-.17	.11	.07	.44	.50	.35	.50	.30	.11	.23	.75
ZAHTPG	.49	.13	.02	.19	.72	.31	.16	.20	.37	-.07	.11	.24
VJEZPG	.51	.11	.03	.06	.55	.48	.35	.43	.37	.11	.24	.78
KONTPG	.45	.06	-.04	-.06	.76	.53	.16	.35	.37	.18	.13	.42
NADZPG	.54	.04	.09	-.06	.80	.62	.24	.42	.39	.32	.16	.54
SKREPG	.52	.05	-.01	.01	.50	.61	.37	.51	.42	-.08	.17	.63
UFOPZM	.63	.03	.27	-.21	.59	.36	.40	.37	.22	.32	.32	.51

Nastavak Tablice 3

	OBQ 1	OBQ 2	OBQ 3	OBQ 4	OBQ 5	OBQ 6	OBQ 7	OBQ 8	OBQ 9	OBQ 10	OBQ 11	OBQ 12
OPOMPG	.71	.00	.21	-.06	.58	.35	.41	.57	.28	.20	.15	.69
UKORPM	.66	.04	.11	.19	.42	.11	.12	.37	.39	.09	.32	.63
PRIJPM	.35	-.04	-.02	.20	.41	-.02	.03	.47	.42	.11	.40	.38
OGRAFM	.41	-.00	-.04	.06	.42	.22	.23	.82	.39	.08	.21	.45
ZABRPM	.35	.09	-.01	.22	.39	.08	.02	.70	.35	.12	.15	.30
UPOZPG	.65	.20	.17	.16	.44	.46	.18	.21	.30	.37	-.10	.29
OPOMPG	.65	.10	.12	.18	.48	.48	.26	.31	.50	.19	.02	.27
UKORPG	.60	-.01	.14	.29	.39	.04	.09	.23	.55	.03	.24	.33
PRIJPG	.39	-.01	-.03	.09	.36	.15	.09	.28	.82	.01	.05	.37
OGRAFG	.52	.01	-.08	.08	.46	.46	.30	.61	.69	.03	.25	.44
ZABRPG	.39	.09	-.01	.09	.34	.31	.28	.43	.80	-.02	.12	.42
PRIMPM	.30	.04	.35	.00	.61	.31	.48	.34	.15	.14	.15	.53
ETICPM	.35	-.04	.12	-.04	.17	.35	.78	.20	.03	.20	.15	.36
STVAPM	.52	-.15	.10	-.06	.51	.51	.59	.58	.27	.15	.22	.77
DOGOPM	.18	.05	.83	-.03	.04	-.02	.04	-.01	-.09	.18	.16	.09
SAVJPM	.25	-.12	.29	.03	.21	.10	.27	.26	-.04	.76	.13	.31
PRIMPG	.32	.30	.35	.14	.44	.46	.33	.21	.14	-.03	.02	.39
ETICPG	.22	.03	.06	-.02	.22	.31	.86	.19	.17	.21	.15	.33
STVAPG	.36	.00	.02	-.06	.49	.69	.54	.40	.29	.08	.31	.62
DOGOPG	.07	-.04	.82	.23	.10	.12	.00	-.09	-.03	.28	.15	.05
SAVJPG	.26	.00	.24	.14	.18	.34	.20	.07	.08	.79	.08	.10
POTIPM	.37	-.11	.25	.21	.54	.63	.33	.41	.15	.24	.37	.36
OBCEPM	.36	-.18	.26	.68	.37	.03	.16	.24	.06	.14	.33	.32
POHVPM	.31	-.21	.14	.11	.43	.27	.38	.43	.06	.02	.49	.54
NAGRPM	.38	-.13	.14	.36	.37	.15	.11	.11	.32	.04	.32	.66
PERSPM	.66	-.17	.15	.06	.44	.43	.39	.51	.33	.13	.22	.74
POTIPG	.34	-.03	.10	.17	.39	.73	.11	.04	.18	.22	.37	.21
OBCEPG	.25	.08	.06	.82	.12	.10	.02	.08	.19	.11	.27	.12
POHMPG	.16	.05	.21	.23	.17	.23	.14	.11	.04	.08	.83	.19
NAGRPG	.33	-.14	.15	.34	.37	.08	.20	.02	.26	-.09	.56	.49
PERSPG	.69	-.01	.17	.03	.38	.51	.46	.24	.35	-.02	.22	.56

Prvi orthoblique faktor u prostoru faktora II reda strukturiraju varijable s pozitivnim projekcijama. Iz širokog spektra varijabli koje oslikavaju ovaj faktor izdvojili smo one čije su projekcije najznačajnije: VJEZPM, VJEZPG, SKREPM, PERSPM, KRITPM, STVAPM, PERSPG, KRITPG, UPOZPG i UKORPG. Dakle, većinom se radi o pedagoškim postupcima kojima se maloljetnici kontroliraju, grade se prve komunikacijske niti (stvaranje ideala) i poboljšava slika o njima samima (persuazija). Iako među primjenjivanim pedagoškim postupcima nalazimo one koji definiraju represivnije djelovanje voditelja, to su ipak postupci slabijeg negativnog predznaka, koje voditelj koristi u svrhu navikavanja maloljetnika na prihvatljive oblike ponašanja. Stoga je ovaj orthoblique faktor moguće označiti faktorom INTENZIVNOG NAVIKAVANJA MALOLJETNIKA.

Drugi orthoblique faktor značajno je određen pedagoškim postupcima objašnjavanja tokom 1. mjeseca i

prve godine. OBQ 2 je opisan i kao faktor primjene pedagoških postupaka koji discipliniraju, ali su projekcije značajno niže: KRITPG, UPOZPG, KRITPM, OPOMPG, UKORPG, a u približnoj projekciji na ovaj orthoblique faktor nalazi se i PERSPG. Nešto nižu, ali negativnu projekciju nosi varijabla USPOPM. Kako se najvećim dijelom radi o pedagoškim postupcima koji se koriste nakon manifestiranja nepoželjnog ponašanja i njegovim vrednovanjem kao takvim, ovaj je faktor nazvan faktorom NEGATIVNOG VREDNOVANJA PONAŠANJA MALOLJETNIKA.

Na osnovi najviših projekcija na OBQ 3 može se reći da je on dominantno definiran primjenom dogovora tokom prvog mjeseca i prve godine rada na provođenju odgojne mjere što odgovara rezultatima istraživanja na osnovi procjene voditelja (V. Đurek, 1989). OBQ 3 definirali smo faktorom POTICANJA SAMOAKTIVNOSTI MALOLJETNIKA.

Najviše projekcije na četvrti orthoblique faktor imaju varijable koje se odnose na učestalu primjenu obećanja: OBECPG i OBECPM. Iako s osrednje značajnim projekcijama prisutni su i drugi pedagoški postupci poticanja i to nagrada u prvom mjesecu i prvoj godini rada. Potrebe za primjenom upozorenja na samom početku nije bilo, ali ni drugih disciplinirajućih i kontrolirajućih postupaka. OBQ 4 možemo stoga naznačiti kao faktor AKTIVIRANJA MALOLJETNIKA TOKOM PROVOĐENJA ODGOJNE MJERE.

Peti orthoblique faktor karakterizira učestala primjena kontrolirajućih pedagoških postupaka a sve varijable imaju visoke pozitivne projekcije (zahtjev, kontrola, nadzor). U strukturi ovog orthoblique faktora nalazimo i primjer. Kako je ovaj faktor pretežno strukturiran varijablama koje opisuju učestalu primjenu postupaka kontrole, nazvan je upravo tako, faktorom UČESTALOG KONTROLIRANJA MALOLJETNIKA.

Strukturu OBQ 6 čine varijable koje opisuju pedagoške postupke kojima se ponašanje maloljetnika procjenjuje pozitivnim: POTIPG, POHVPG, STVAPG, POTIPM, odnosno, njihovom primjenom se učvršćuje pozitivno ponašanje. OBQ 6 je imenovan faktorom UČVRŠĆIVANJA POZITIVNOG PONAŠANJA MALOLJETNIKA.

I među varijablama koje definiraju OBQ 7 nalazimo pedagoške postupke koji opisuju djelovanje voditelja odgojne mjere permisivnim. Najviše projekcije na ovaj orthoblique faktor imaju varijable: ETICPG, ETICPM i OBJAPG. Ovaj je faktor nazvan faktorom UČESTALOG POUČAVANJA MALOLJETNIKA.

Analizom projekcija varijabli koje čine strukturu osmog orthoblique faktora uočavamo da se radi o pedagoškim postupcima kojima se maloljetnike učestalo sputava na samom početku provođenja odgojne mjere: OGRAPM i ZABRAPM. Karakteristično je za ovaj orthoblique faktor da se ne koristi niti ocjenjivanje niti nagrada, ali ni druga pedagoška sredstva koja daju više prostora maloljetnicima. Stoga je ovaj faktor imenovan kao fak-

tor UČESTALOG SPUTAVANJA NA POČETKU RADA NA PROVOĐENJU ODGOJNE MJERE.

I u slučaju OBQ 9 radi se o strukturi koju čine pedagoški postupci pomoću kojih se na maloljetnika djeluje represivno, no za razliku od OBQ 8 represivno djelovanje proteže se tokom cijele prve godine rada. Varijable koje strukturiraju ovaj orthoblique faktor su: PRIJPG, ZABRPG, OGRAPG, a niže projekcije imaju varijable UKORPG i OCJEPG. Riječ je o veoma nepoželjnoj strukturi varijabli koja bi, po mom mišljenju, bila primjerenija provođenju neke druge odgojne mjere. Ovaj orthoblique faktor smo označili kao faktor UČESTALOG SPUTAVANJA MALOLJETNIKA TOKOM RADA NA PROVOĐENJU MJERE.

OBQ 10 možemo nazvati faktorom UČESTALOG USMJERAVANJA MALOLJETNIKA. Strukturu ovog orthoblique faktora određuju svojim visokim pozitivnim projekcijama dvije varijable: SAVJPG i SAVJPM.

OBQ 11 strukturiran je pedagoškim postupcima koji vrednuju pozitivne oblike ponašanja koje su ispoljavali maloljetnici (pohvala, nagrada i poticaj). OBQ 11 nazvali smo faktorom POZITIVNOG VREDNOVANJA. Posljednji izolirani orthoblique faktor u prostoru faktora II reda strukturiraju varijable koje imaju pozitivne projekcije na taj faktor. Među varijablama koje najbolje doprinose definiranju ovoga faktora nalazimo one čiju primjenu maloljetnici doživljavaju kao kontrolirajuću (vježbanje i skretanje), poticajnu (nagrada i etički razgovor) i disciplinirajuću (ukor). Uslijed takve konstelacije varijabli ovaj smo faktor imenovali faktorom IZDIFERENCIRANE PRIMJENE KONTROLIRAJUĆIH I POTICAJNIH PEDAGOŠKIH POSTUPAKA.

Kako je vidljivo, dvanaest prezentiranih faktora odražavaju relativno široku lepezu funkcija pedagoških postupaka voditelja. U njima prepoznajemo namjere voditelja da informira odgajanika, da ga potiče, disciplinira i kontrolira, kombinirajući pri tome permisiju i represiju. U Tablici 4 su prezentirane vrijednosti koje označavaju povezanost među ovim faktorima.

Tablica 4

Matrica korelacija orthoblique faktora

	OBQ 1	OBQ 2	OBQ 3	OBQ 4	OBQ 5	OBQ 6	OBQ 7	OBQ 8	OBQ 9	OBQ 10	OBQ 11	OBQ 12
OBQ 1	1.00	.04	.19	.22	.63	.44	.32	.48	.47	.23	.26	.62
OBQ 2		1.00	-.03	.00	.07	.02	.03	-.04	.08	-.03	-.13	-.13
OBQ 3			1.00	.12	.15	.11	.12	.01	-.07	.24	.20	.17
OBQ 4				1.00	.15	.01	-.02	.06	.15	.04	.27	.10
OBQ 5					1.00	.52	.31	.53	.41	.17	.28	.60
OBQ 6						1.00	.39	.29	.28	.20	.22	.43
OBQ 7							1.00	.31	.14	.15	.16	.46

Nastavak Tablice 4

	OBQ 1	OBQ 2	OBQ 3	OBQ 4	OBQ 5	OBQ 6	OBQ 7	OBQ 8	OBQ 9	OBQ 10	OBQ 11	OBQ 12
OBQ 8								1.00	.35	.11	.19	.54
OBQ 9									1.00	.01	.15	.40
OBQ 10										1.00	.06	.12
OBQ 11											1.00	.34
OBQ 12												1.00

Većina je faktora najbolje povezana s prvim faktorom tj. faktorom intenzivnog navikavanja. Ovo, dakako, ne iznenaduje ima li se na umu praktično iskustvo voditelja odgojne mjere. Naime, formiranje raznorodnih navika što, uzgred budi rečeno, ovoj odgojnoj mjeri daje upečatljiv općenito odgojni a ne samo uže preodgojni karakter, realizira se korištenjem relativno širokog spektra srodnih ali raznorodnih pedagoških postupaka. Ne iznenaduje ni relativno visoka povezanost petog faktora (učestalo kontroliranje maloljetnika) s nekoliko ostalih faktora, što nije samo posljedica sličnog sadržaja faktora nego i njegova zajedničkog pojavljivanja u smišljenom pedagoškom djelovanju.

5.2. Relacije između faktoriziranih pedagoških postupaka i varijabli efikasnosti odgojne mjere

5.2.1. Relacije s efikasnošću odgojne mjere procijenjene na temelju dokumentacije centara za socijalni rad

Kvazikanonička analiza relacija između dvanaest naprijed spomenutih faktora dobivenih faktorizacijom pedagoških postupaka voditelja i seta od 61 varijable

Tablica 6

Kvazikanonički sklop i struktura u prvom setu varijabli

VARIJABLA	FAC ₁ -SKLOP	FAC ₁ -STRUKTURA	FAC ₂ -SKLOP	FAC ₂ -STRUKTURA	FAC ₃ -SKLOP	FAC ₃ -STRUKTURA
EKOPRI	-.35	-.49	.14	-.00	.40	.50
STAPRI	-.25	-.39	.29	.15	.41	.41
BRAK	.16	-.01	-.40	-.50	.35	.41
VLADJE	.13	.04	-.35	-.39	.17	.23
DJEPAR	.37	.28	-.30	-.34	.20	.15
INDZE	.04	.01	.01	-.02	.10	.09
VDJINI	-.36	-.43	-.23	-.30	.16	.37
KIMEZI	.13	-.03	-.36	-.46	.37	.43
KVALIT	-.52	-.60	.01	-.08	.23	.41
SKOLOV	-.23	-.34	.19	.09	.30	.33
ZAPOS	-.50	-.56	-.32	-.39	.13	.41
STRUCI	-.26	-.34	-.23	-.30	.18	.35
PROSTA	-.16	-.19	-.23	-.26	.05	.18
DEVGRU	-.05	-.16	-.26	-.34	.24	.34

namijenjene procjeni efikasnosti odgojne mjere temeljem informacija eruiranih iz dokumentacije stručnih službi centara za socijalni rad rezultirana je s tri para kvazikanoničkih dimenzija:

Tablica 5
Eigenvalues (hotelling)

	LAMBDA	PART OF COMMON	ACCUMULATED
1.	2.46958	.39779	.39779
2.	.96115	.15482	.55261
3.	.72344	.11654	.66914

LAST COUNTED EIGENVALUE

Kako je vidljivo ova tri para faktora objašnjavaju upravo dvije trećine zajedničkog varijabiliteta.

Uvidom u vrijednosti Tabele 6 saznat ćemo dio sadržaja svake od triju kvazikanoničkih dimenzija koji je definiran prvim setom varijabli tj. setom varijabli za procjenu uspješnosti mjere.

Nastavak Tablice 6

VARIJABLA	FAC ₁ -SKLOP	FAC ₁ -STRUKTURA	FAC ₂ -SKLOP	FAC ₂ -STRUKTURA	FAC ₃ -SKLOP	FAC ₃ -STRUKTURA
DROGU	-.30	-.27	.01	.01	-.06	.04
UTJEER	-.08	-.14	.06	-.00	.19	.20
INTSIR	-.18	-.17	-.32	-.31	-.07	.10
INTUZO	-.35	-.47	.11	-.01	.35	.45
INTEG	-.57	-.61	-.14	-.19	.10	.36
INTANK	-.60	-.64	-.14	-.20	.11	.37
PENAL	-.42	-.29	-.27	-.18	-.37	-.14
PENKRI	.51	-.42	-.29	-.24	-.27	.01
OTFOR	-.27	-.38	-.28	-.37	.26	.45
ODSKO	-.38	-.48	-.31	-.40	.24	.47
IZGLE	-.08	-.17	-.10	-.17	.25	.30
SPOREG	-.12	-.14	.23	.20	.10	.07
KULTU	-.14	-.13	.22	.22	-.01	-.03
USAVR	-.22	-.36	.27	.14	.40	.40
DORAD	.07	-.02	.02	-.15	.24	.21
SPORAK	-.09	-.27	.35	.19	.52	.45
SPORPA	-.11	-.27	.15	.01	.46	.46
HOBBY	-.10	-.30	.16	-.01	.54	.53
POLIT	.33	.18	-.23	-.33	.38	.33
CITLIT	.11	-.16	.24	.02	.75	.64
GLETV	.32	.21	-.09	-.17	.29	.20
KINO	-.11	-.06	.22	.25	-.11	-.13
DISCO	-.11	-.09	.33	.33	-.02	-.08
KAFIC	-.26	-.23	-.20	-.18	-.11	.05
CRKVA	.31	.10	-.06	-.22	.55	.46
SEKTA	-.12	-.08	.15	.17	-.08	-.08
NIKUD	-.09	-.16	.02	-.04	.19	.22
OSTALO	.03	-.07	.15	.06	.29	.24
HOPRI	-.18	-.30	.33	.21	.36	.33
KONALK	-.20	-.24	-.47	-.49	.06	.27
BESPOS	-.17	-.26	-.53	-.59	.17	.39
SKIPRI	.16	.07	-.44	-.48	.16	.24
PROPRI	.09	.09	-.30	-.28	-.05	.01
TAPPRI	.01	.01	-.37	-.36	-.02	.08
BJEPRI	.27	.23	-.37	-.37	.06	.07
SKOPRI	-.19	-.21	-.41	-.42	-.01	.19
OSAM	-.01	-.08	-.25	-.29	.15	.23
SVERC	-.20	-.24	-.36	-.38	.05	.23
PROSTI	-.03	.01	-.48	-.42	-.19	-.03
NASIL	-.06	-.05	-.59	-.56	-.11	.09
NARKO	.23	.16	-.38	-.41	.14	.17
KRIMI	-.37	-.38	-.18	-.20	.02	.21
VRSTA	-.06	-.16	-.10	-.18	.25	.30
PREKR	-.52	-.49	.00	.01	-.09	.10
POZIV	-.45	-.34	-.17	-.10	-.32	-.10
KADA	-.18	-.24	-.14	-.19	.13	.24
KRINAK	-.21	-.25	-.15	-.20	.10	.23

Kako je vidljivo, prvu kvazikanoničku dimenziju u prostoru varijabli efikasnosti pretežno definira loša integriranost ispitanika u užu sredinu kako po procjeni anketara, tako i po procjeni dotične sredine, djelomična poremećenost interpersonalnih odnosa primarne

sredine te višestruka prekršajna aktivnost ispitanika i njegovo napuštanje stalnog zaposlenja vlastitom krivnjom. Druga je kvazikanonička dimenzija u ovome prostoru definirana nasilničkim ponašanjem, besposličarenjem, prekomjernim konzumiranjem alkoholnih pića,

vezanošću za sferu prostitucije, skitnjom i bježanjem iz škole odnosno napuštanjem radnog mjesta sve prije odgojne mjere i po njenom završetku.

Treća je, pak, kvazikanonička dimenzija u prostoru varijabli efikasnosti kavalitativno drugačija. Definirana je, naime, tako da odražava nesumnjivu uspješnost

odgojne mjere: ispitanik u slobodnom vremenu često čita literaturu, ide u crkvu, bavi se hobbijem, aktivno i pasivno se bavi sportom.

Obratimo pažnju na vrijednosti ovih parova kvazikanoničkih faktora u prostoru varijabli tj. faktora pedagoških postupaka voditelja odgojne mjere (Tablica 7):

Tablica 7

Kvazikanonički sklop i struktura u drugom setu varijabli

VARIJABLA	FAC1-SKLOP	FAC1-STRUKTURA	FAC2-SKLOP	FAC2-STRUKTURA	FAC3-SKLOP	FAC3-STRUKTURA
OBQ 1	.64	.76	.43	.63	-.10	.25
OBQ 2	.06	.01	-.30	-.23	.19	.11
OBQ 3	.03	.14	.31	.32	.02	.13
OBQ 4	-.25	.08	.81	.77	.15	.32
OBQ 5	.71	.80	.17	.44	.08	.37
OBQ 6	.58	.66	-.33	.05	.57	.67
OBQ 7	.79	.64	-.33	-.08	-.10	.06
OBQ 8	.77	.72	.10	.29	-.26	.03
OBQ 9	.45	.52	.06	.26	.14	.31
OBQ 10	.32	.29	.07	.14	-.14	-.01
OBQ 11	.04	.34	.25	.46	.63	.72
OBQ 12	.80	.82	.20	.44	-.13	.20

Inspekcijom vrijednosti u prezentiranoj tabeli uočit ćemo kako prvu kvazikanoničku dimenziju u ovome prostoru tvori, prije svega, mišljenje voditelja odgojne mjere kako su u neposrednom kontaktu s maloljetnicima diferencirano primjenjivali poticajne i kontrolirajuće pedagoške postupke, učestalo poučavali, učestalo sputavali maloljetnika na početku rada na izvršenju mjere, učestalo ga kontrolirali i intenzivno navikavali.

Drugu kvazikanoničku dimenziju gotovo jednoznačno obilježava mišljenje voditelja odgojne mjere prema kojemu su tijekom tretmana radili na aktiviranju maloljetnika. Dodajemo ovome nastojanje voditelja da formiraju navike.

Treća je kvazikanonička dimenzija determinirana s dva faktora - varijable. Prvi se odnosi na mišljenje voditelja da su tijekom tretmana pozitivno vrednovali ponašanje maloljetnika i učvršćivali njegovo pozitivno ponašanje. Prema tome prvi par kvazikanoničkih dimenzija tvori diferencirana primjena raznorodnih pedagoških postupaka što je povezano s nezadovoljavajućom efikasnošću mjere.

Drugi par dimenzija sastoji se od nastojanja voditelja da aktiviraju i navikavaju maloljetnika, a što je povezano s potpunom neuspješnošću mjere što se prepoznaje u konstantno neprihvatljivom ponašanju maloljetnika.

Treći par kvazikanoničkih dimenzija upućuje na efikasnu odgojnu mjeru. Socijaliziranom ponašanju nekadašnjih probanada prethodi mišljenje njihovih voditelja prema kojemu su učestalo pozitivno vrednovali njihovo ponašanje, a ukoliko je ponašanje bilo uistinu pozitivno, djelovali su u pravcu njegova učvršćivanja. Ostaje, dakako, otvoreno pitanje što činiti u situacijama kada se takvo pozitivno ponašanje praktično ne javlja ili se javlja toliko rijetko da voditelj nema u odnosu na što primijenjivati postupke pozitivnog vrednovanja i učvršćivanja pozitivnog ponašanja.

5.2.2. Relacije s efikasnošću odgojne mjere procijenjene od strane nekadašnjih probanada

Iznalaženje relacija između mišljenja voditelja odgojne mjere o tome koje su pedagoške postupke koristili u radu s maloljetnicima i kako često, i mišljenja nekadašnjih maloljetnika o tijeku odgojne mjere i njezinoj efikasnosti, unutar čega je i mišljenje maloljetnika o tome koje su pedagoške postupke poduzimali voditelji mjere, dovodi nas praktično u priliku spoznati kako zapravo identične situacije doživljavaju dvije osobe: voditelj odgojne mjere i maloljetnik. Postavlja se, dakle, pitanje da li i u kojoj mjeri maloljetnik pravilno dekodira namjeru voditelja odgojne mjere sadržanu u pojedinom pedagoškom postupku voditelja? Ovu zanimljivu diskusiju otvara V. Đurek u naprijed spomenutom radu (1989) ostavljajući pitanje otvorenim.

Tablica 8
Eigenvalues (hotelling)

	LAMBDA	PART OF COMMON	ACCUMULATED
1.	2.48835	.42363	.42363
2.	1.24490	.21196	.63557
3.	.63549	.10819	.74376

LAST COUNTED EIGENVALUE

Kako je vidljivo, tri značajne kvazikanoničke dimenzije pokrivaju ukupno gotovo tri četvrtine zajedničke varijance.

U Tablici 9 sadržane su varijable iz čijih vrijednosti možemo sagledati sadržaj dijela kvazikanoničkih dimenzija koji počiva na prostoru varijabli uspješnosti mjere procijenjene od strane nekadašnjih maloljetnika.

Tablica 9
Kvazikanonički sklop i struktura u prvom setu varijabli

VARIJABLA	FAC ₁ -SKLOP	FAC ₁ -STRUKTURA	FAC ₂ -SKLOP	FAC ₂ -STRUKTURA	FAC ₃ -SKLOP	FAC ₃ -STRUKTURA
RAZLOG	-.57	-.60	.18	.36	-.11	.10
MILIC	-.39	-.47	.10	.28	.14	.30
TUZIOC	-.55	-.58	.13	.32	-.07	.13
PONSU	-.46	-.46	.11	.24	-.13	.04
MILSVA	-.54	-.60	-.02	.25	.21	.36
TUZSVA	-.56	-.58	.01	.24	.08	.24
SUDSVA	.44	-.50	.15	.32	.02	.19
PRVKON	-.05	.01	-.03	-.06	-.17	-.17
BUDPAT	.35	.34	-.11	-.19	.16	.03
PROPAT	-.04	-.15	.30	.31	-.01	.09
DORPAT	.01	.05	-.01	-.05	-.14	-.14
SPOPAT	.01	.04	-.18	-.15	.12	.07
ISTPO	.05	-.02	.05	.08	.14	.15
PATSVVA	-.24	-.44	.40	.55	.18	.37
PROBLE	-.19	-.44	.50	.63	.21	.47
POMOG	-.16	-.40	.46	.60	.25	.43
OBJAS	.28	.04	.58	.49	.07	.16
KRITI	.15	.24	.13	-.07	-.49	-.50
IDEAL	-.03	-.19	.57	.53	-.16	.01
USPOR	-.23	-.24	.28	.27	-.32	-.18
UVJE	.16	-.01	.59	.47	-.21	-.08
ZAHITJE	.20	.16	.49	.27	-.47	-.39
DOGOV	.32	.06	.60	.51	.12	.20
UVJEZ	-.26	-.35	.33	.39	-.15	.02
KONTRO	.16	.03	.55	.41	-.27	-.15
POTICA	.31	.07	.67	.54	-.06	.05
ORECA	-.21	-.23	.36	.32	-.38	-.22
SAVJET	.55	.26	.67	.51	.16	.20
OCJEN	.10	-.18	.72	.70	.03	.22
POHVA	.16	-.08	.42	.45	.28	.36
NAGRA	-.34	-.40	.21	.32	-.05	.11
SKRETA	-.15	-.32	.62	.61	-.23	-.01
NADZI	.18	.03	.59	.44	-.26	-.14
UNPZO	.37	.25	.64	.38	-.42	-.34

Nastavak Tablice 9

VARIJABLA	FAC ₁ -SKLOP	FAC ₁ -STRUKTURA	FAC ₂ -SKLOP	FAC ₂ -STRUKTURA	FAC ₃ -SKLOP	FAC ₃ -STRUKTURA
OPOMI	.25	.18	.53	.30	-.46	-.37
UKOR	-.19	-.05	-.08	-.13	-.40	-.37
PRIJET	-.09	.11	-.27	-.34	-.45	-.40
OGRAN	.01	.20	-.12	-.27	-.49	-.53
ZABRAH	-.13	.05	-.13	-.21	-.47	-.47
POCPRI	-.37	-.46	.09	.28	.16	.30
KASPRI	-.11	-.34	.47	.56	.18	.35
PATKON	.03	-.18	.55	.54	.03	.18
SUSPAT	.35	.36	.06	-.10	-.09	-.17
NAJRAZ	.22	.18	-.03	-.07	.16	.09
TEMA	-.08	-.31	.47	.56	.19	.35
NAJKON	.12	.14	.17	.04	-.26	-.25
DORADA	.05	.12	.08	-.04	-.37	-.36
TRASUS	-.06	-.12	.38	.32	-.26	-.13
DUZSUS	-.12	-.33	.35	.48	.30	.44
BAVOD	.04	-.21	.50	.54	.22	.35

Prvu kvazikanoničku dimenziju u ovome prostoru tvore mišljenja ispitanika prema kojima je u osnovi izrečena neadekvatna mjera, javni tužilac nije shvaćao problem i bio je grub, patronažer je prečesto savjetovao maloljetnika, a službenici policije nisu shvatili istinski problem maloljetnika. Slično je i s mišljenjem o sucu za maloljetnike.

Druga je kvazikanonička dimenzija u ovome prostoru formirana od mišljenja ispitanika prema kojima su patronažeri često ocjenjivali maloljetnike, često ih poticali, često savjetovali, često upozoravali, često im skretali motive zamjenjujući ciljeve i često se s njima dogovarali. Drže da je dobro što su se voditelji bavili

problemima s kojima su se najčešće bavili, a najčešće su se bavili njihovim školovanjem, drže da su uvažavali njihove osjećaje, te da su s vremenom sve bolje shvaćali njihove istinske probleme.

Treća je dimenzija komponirana od mišljenja prema kojima su patronažeri rijetko kritizirali, rijetko ograničavali, rijetko zabranjivali, adekvatno se bavili slobodnim vremenom maloljetnika, a sami maloljetnici nisu pozivani na sud zbog poteškoća vezanih za izvršenje odgojne mjere.

U Tablici 10 prezentirane su vrijednosti drugog seta varijabli vezanih za ove kvazikanoničke dimenzije.

Tablica 10

Kvazikanonički sklop i struktura u drugom setu varijabli

VARIJABLA	FAC ₁ -SKLOP	FAC ₁ -STRUKTURA	FAC ₂ -SKLOP	FAC ₂ -STRUKTURA	FAC ₃ -SKLOP	FAC ₃ -STRUKTURA
OBQ 1	.85	.84	-.05	.30	-.08	-.18
OBQ 2	-.26	-.09	.59	.40	.48	.41
OBQ 3	.48	.33	-.15	-.10	.71	.67
OBQ 4	.47	.32	-.43	-.22	-.13	-.11
OBQ 5	.78	.80	.02	.35	-.11	-.22
OBQ 6	.48	.61	.34	.52	.05	-.08
OBQ 7	.24	.45	.57	.65	.08	-.06
OBQ 8	.56	.64	.15	.40	-.15	-.26
OBQ 9	.39	.52	.20	.42	-.37	-.46
OBQ 10	.63	.42	-.38	-.22	.43	.42
OBQ 11	.39	.46	.19	.34	.02	-.07
OBQ 12	.68	.78	.20	.49	-.14	-.26

Prvu kvazikanoničku dimenziju u ovome prostoru tvore mišljenja voditelja odgojne mjere, prema kojima su maloljetnike intenzivno navikavali, često kontrolirali, diferencirano koristili poticaj i kontrolu, često usmjeravali, a na samom početku često ih sputavali zbog njihovog neprihvatljivog ponašanja.

Druga je dimenzija sazdana od mišljenja voditelja prema kojima su negativno vrednovali ponašanje maloljetnika, često ih poučavali i usmjeravali u namjeri aktiviranja tokom cjelokupnog tretmana.

Posljednja je kvazikanonička dimenzija u ovome prostoru određena prije svega poticanjem samoaktivnosti maloljetnika te u znatno manjoj mjeri negativnim vrednovanjem njegova ponašanja te učestalim usmjeravanjem.

Dakle, prvi par kvazikanoničkih faktora tvore u znatnoj mjeri kompatibilna mišljenja odgajatelja i odgajanika. Prema mišljenju maloljetnika neadekvatna odgojna mjera provedena je od osoba koje ne razumiju istinski problem maloljetnika biva doživljavana kao neprihvatljiva represija, prepoznatljiva u različitim pedagoškim postupcima voditelja odgojne mjere. Sasvim je razumljivo da ispitanici ovakvu mjeru smatraju nedovoljno uspješnom.

Što se tiče drugog para kvazikanoničkih dimenzija voditelji drže da su preferirali također negativne stimuluse uz ostale strukturirajuće postupke dok maloljetnici ispravno dekodiraju ove postupke, držeći ih isuviše čestim, ali pozitivnim što se realiziraju na adekvatnim sadržajima i uz razumijevanje doživljaja odgajnika.

Posljednji par kvazikanoničkih faktora vjerojatno upućuje na poželjan pravac socijalnopedagoškog rada voditelja. Naime, poticanje samoaktivnosti maloljetnika od strane voditelja uz nužno negativno vrednovanje njegovog eventualnog neprihvatljivog ponašanja povezano je s dojmovima nekadašnjih probanada prema kojima su ih voditelji mjere rijetko kritizirali, ograničavali i rijetko im zabranjivali, baveći se naročito intenzivno njihovim slobodnim vremenom. Ovakva praksa na izvršenju odgojne mjere jasno je povezana s izostankom pozivanja maloljetnika na sud zbog poteškoća u vezi izvršenja odgojne mjere.

6. ZAKLJUČAK

Analiza relacija između s jedne strane procjena voditelja odgojne mjere o vlastitim pedagoškim postupcima, a u vrijeme dok još mjera traje i, s druge strane, procjena efikasnosti odgojne mjere vršenih na jedan više, a drugi manje objektivna način dovela je autora ovog teksta na vječnu temu korisnosti upotrebe raznorodnih postupaka odgajatelja u interakciji voditelj odgojne mjere -

maloljetnik. Dva puta po tri para kvazikanoničkih dimenzija formalan je rezultat faktorsko-analičke obrade informacija. Ukupno uzevši, ovaj rezultat preporuča da se u neposrednom kontaktu s maloljetnikom voditelj pretežno koristi permisivnim postupcima, odnosno postupcima koji dopuštaju te uz to naročito postupcima koji pozitivno vrednuju ponašanje maloljetnika. Dakako, praktičan je problem, ali kako vidimo ne samo praktičan već temeljni, suštinski, što činiti u situacijama kada se ne manifestira niti minimum ponašanja koje bi valjalo pozitivno vrednovati. Ovo, inače često postavljeno pitanje, ipak nije sasvim osnovano napose ukoliko se radi o maloljetnicima kojima je izrečena ova odgojna mjera, ili još preciznije, kojima bi trebala biti izrečena ova odgojna mjera. Riječ je naime o tzv. lakšim slučajevima koji su lakši između ostalog i po tome što u njihovom ukupnom ponašanju zasigurno postoje elementi koje bi trebalo i koje bi bilo moguće pozitivno vrednovati.

Dodajmo ovom mišljenju još i sljedeće. Što je suprotno pozitivnom vrednovanju? Dakako da je to negativno vrednovanje, ali je ono, kako smo vidjeli u ovom istraživanju, nesumnjivo povezano s manje uspješnom odgojnom mjerom. Držimo naime, da između pozitivnog i negativnog vrednovanja postoji međuprostor koji po svojoj suštini istina, jeste također negativno vrednovanje, ali neće uvijek od maloljetnika biti tako i dekodirano. Riječ je dakako o izostanku pozitivnog vrednovanja, dakle postupcima koji će ostaviti prostor maloljetniku za dalji izbor ponašanja.

Sve u svemu, a to ovi rezultati nedvojbeno potvrđuju, valja se držati klasičnog pedagoškog načela orijentacije na pozitivno u ličnosti i ponašanju maloljetnika što u praktičnom smislu najčešće znači potrebu ulaganja značajnih napora u iznalaženju bez sumnje postojećih elemenata u ličnosti i ponašanja za koje ćemo konstatirati da jesu pozitivni i da ih valja tako vrednovati.

Na koncu, različite etape (početna, središnja i završna) rada na izvršenju odgojne mjere svakako preferiraju raznorodne pedagoške postupke voditelja mjere. I to je jedan od okvira u kojima valja relativizirati dobivene rezultate. Ostaje, ipak, konstatacija kako pozitivno vrednovanje u što većoj mjeri valja koristiti u svakoj od njih, makar se čini razumljivim što će u relativno uobičajenom toku mjere ovakvoga vrednovanja biti manje u početnoj a više u završnoj fazi. Uostalom, upravo u toj posljednoj fazi rada, dakle nakon što su se voditelj i maloljetnik mogli temeljito upoznati, radikalno biva smanjena opasnost od pogrešnog dekodiranja karaktera stimulusa koje emitira voditelj prema maloljetniku.

LITERATURA

1. Đurek, V. (1989): Učestalost korištenja metoda i sredstava odgojnog rada u relacijama s karakteristikama odnosa voditelja odgojne mjere pojačana briga i nadzor i maloljetnika, (mag. rad), Fakultet za defektologiju, Zagreb.
2. Koller-Trbović, N. (1990): Efikasnost pedagoških postupaka, Odgoj i preodgoj djeteta i maloljetnika izvan institucije, Fakultet za defektologiju, Zagreb.
3. Meljnikova E.V. (1966): Primenenie prinuditeljnih mer vaspitateljnovu haraktera k nesoveršenoljetnim pravonarušiteljam v kapitaličestih stran, Sovetskoe gosudarstvo i pravo, Moskva, 4.
4. Poldrugač, V. i Žižak, A. (1987): Utjecaj poduzetih pedagoških postupaka na efikasnost odgojne mjere pojačana briga i nadzor, Defektologija, Fakultet za defektologiju, Zagreb, 2.
5. Šilih, G. (1956): Odgojna sredstva naše porodice, Knjižica za roditelje, PKZ, Zagreb.
6. Troha, V. (1969): Motivaciona i stimulaciona sredstva u odgojnom radu s odgojno zapuštenom djecom i omladinom, Osvrti 2, SDDJ, Beograd.
7. Uzelac, S. (1988): Priručnik za voditelje odgojne mjere pojačana briga i nadzor, Republički zavod za socijalni rad SRH, Zagreb.
8. Uzelac, S. (1992): Sud za maloljetnike u funkciji programiranja efikasne odgojne mjere pojačana briga i nadzor (katamnistička evaluacija eksperimentalnog rada na izvršenju odgojne mjere pojačana briga i nadzor -osnovni rezultati - pripremljeno za publiciranje).
9. Žižak, A. (1990): Determiniranost pedagoških postupaka globalnim tretmanom, Odgoj i preodgoj djeteta i maloljetnika izvan institucije, Fakultet za defektologiju, Zagreb.
10. Žižak, A. (1990): Struktura učestalosti pedagoških postupaka voditelja u eksperimentalnoj i kontrolnoj grupi, Odgoj i preodgoj djeteta i maloljetnika izvan institucije, Fakultet za defektologiju, Zagreb.

KATAMNESTIC EVALUATION OF EFFICIENCY OF MONITOR TECHNIQUES IN THE EDUCATIONAL MEASURE OF INTENSIVE CARE AND SUPERVISION OF JUVENILES

Summary

The authors analyse the correlation of techniques used by monitors, according to their own statement, in the educational measure of intensified care and supervision in a year's work with juveniles, with the efficiency of the correctional measure evaluated by the social protection service and the probationer himself.

The analysis is based on the information obtained from 158 former juveniles, their monitors and professional services of the centre for social work in the areas where the juveniles lived in the time the measure was carried out and the relevant centres for the areas of their residence during catamnestic investigation.

Factorial analysis of 50 variables describing pedagogical techniques in two time segments reduced them to 12 significant factors. Quasicanonical correlation analysis of the factors was made once with variables for evaluating the efficiency of the measure by the centres for social work and once with variables for evaluating the efficiency by the probationers themselves, on three pairs of quasicanonical dimensions.

Interpreting the results obtained the authors point out the significance of the pedagogical techniques of positive evaluation and techniques strengthening fixing the behaviours for efficiency of the measure. They consider it necessary to carry out to the full the familiar pedagogical principle of emphasising what is positive in the juvenile personality and behaviour.

KEY WORDS: pedagogical techniques, positive evaluation, principle of emphasising the positive